

Piotr Bury, Paweł Dziekański, Joanna Rogalska

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach

---

SAMODZIELNOŚĆ DOCHODOWA GMIN WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Streszczenie: Samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego stanowi jedną ze sfer ich samodzielności w ogóle. Składają się na nią samodzielność dochodowa oraz samodzielność wydatkowa. Samodzielność dochodową zwykle bada się, porównując relacje różnych kategorii dochodów danej jednostki do jej dochodów ogółem, stosownie do wpływu, jaki na wielkość poszczególnych źródeł może ona wywierać. Analizą objęto wszystkie gminy województwa świętokrzyskiego, bez Kielc (jedyne miasta na prawach powiatu), tj. 4 gminy miejskie, 26 miejsko-wiejskich i 71 wiejskich. Na dobór grup dochodów, ich wartość, a także pominięcie Kielc decydujący wpływ miały dane udostępnione w Banku Danych Regionalnych GUS.

1. Wstęp

Samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego (JST) stanowi jedną ze sfer ich samodzielności w ogóle [Denek 2001b]. Składają się na nią samodzielność dochodowa oraz samodzielność wydatkowa.

W literaturze przedmiotu znaleźć można opinie, iż to samodzielność wydatkowa jest tą ważniejszą, w myśl (słusznej, jak się wydaje) zasady: nieważne, skąd pochodzą pieniądze – ważne, by móc je wydawać według własnego uznania (np. [Regulski 2000; Guziejewska 2005, s. 62-72]). Przekonanie o wyższości samodzielności dochodowej jest rzadziej spotykane¹. Podobnie zdają się traktować oba rodzaje samodzielności autorzy Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, którzy stwierdzają, że „społeczności lokalne mają prawo (...) do posiadania własnych wystarczających zasobów finansowych, którymi mogą swobodnie dysponować w ramach wykonywania swych uprawnień” (art. 9.1), oraz że „przynajmniej część

---

¹ Takie podejście reprezentują np. M. Kosek-Wojnar i K. Surówka [2002]. W innym miejscu M. Kosek-Wojnar [2006] przytacza je jako powszechne wśród praktyków (podając jedno źródło, i to z okresu poprzedzającego transformację ustrojową). Odminną opinię, również praktyków, przytacza E. Denek [2001a].

[tych] zasobów (...) powinna pochodzić z opłat i podatków lokalnych, których wysokość społeczności te mają prawo ustalać, w zakresie określonym ustawą” (art. 9.3).

Niezależnie od wspomnianych różnic, istnieje ogólna zgodność, iż nie może być mowy o pełnej samodzielności JST (akcentującej niepodleganie innej władzy) ani w zakresie gromadzenia dochodów, ani w zakresie dokonywania wydatków. Może natomiast mieć miejsce, w nielicznych raczej przypadkach, samowystarczalność JST (akcentująca zaspokajanie potrzeb finansowych przez daną jednostkę) [Bury, Dziekański 2008, s. 236-247]. Spośród wszystkich rodzajów JST w Polsce i samodzielność, i samowystarczalność w największym stopniu dotyczyć mogą gmin; w odniesieniu do powiatów i województw pojęcia te brzmią nierealnie (por. [Bury 2003, s. 97-111]).

Z obu rodzajów samodzielności finansowej to samodzielność dochodowa jest we wspomnianej literaturze częściej przywoływana i dyskutowana. Wynika to, jak się wydaje, z lepszej znajomości strony dochodowej, opisanej zarówno ustawami regulującymi poszczególne źródła dochodów jednostek samorządowych, zwłaszcza gmin, jak i odpowiednimi danymi statystycznymi. W przeciwieństwie do tego strona wydatkowa jest bardziej złożona i mniej przejrzysta, a wyodrębnienie z całości wydatków tych w pełni zależnych od władz lokalnych jest w zasadzie niemożliwe.

Ponieważ jednak, aby móc wydawać pieniądze, trzeba je najpierw zebrać, przedmiotem niniejszego artykułu jest samodzielność gmin w sferze dochodowej. Analizą objęto wszystkie 101 gmin województwa świętokrzyskiego, bez Kielc (jedyne w województwie miasta na prawach powiatu)², uwzględniając ich status. Z tego 4 to gminy miejskie, 26 miejsko-wiejskie, a 71 jest wiejskich. Dane w tabelach dotyczą wszystkich 6 gmin miejskich oraz 6 gmin wiejskich i 6 miejsko-wiejskich, tj. 3 najlepszych i 3 najgorszych z przyjętego punktu widzenia. Na dobór grup dochodów i ich zawartość decydujący wpływ miały dane udostępnione przez GUS w Banku Danych Regionalnych (BDR).

2. Wybrane aspekty samodzielności dochodowej gmin świętokrzyskich

Samodzielność dochodową zwykle bada się, porównując relacje różnych kategorii dochodów danej JST z jej dochodami ogółem, stosownie do wpływu, jaki na wielkość poszczególnych źródeł może ona wywierać. Najbardziej ogólne podejście wyraża udział dochodów własnych w dochodach ogółem, a następnie – analogiczny udział dochodów własnych pomniejszonych o wpływy z udziałów w obu państwowych podatkach dochodowych: od osób fizycznych i od osób prawnych (por. [Guziejewska 2005, s. 62-72; Kornberger-Sokołowska 2001]); przedstawia je tab. 1.

---

² Dane dla miast na prawach powiatu są przez GUS podawane łącznie, bez podziału na części gminną i powiatową, co uniemożliwia pełne porównywanie budżetów JST tych szczebli.

Tabela 1. Dochody własne razem i bez udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa oraz ich udział w dochodach ogółem gmin woj. świętokrzyskiego w 2007 r.

Gmina	Udział w dochodach ogółem	Dochody własne zł	Gmina	Udział w dochodach ogółem	Dochody własne bez udziałów w PIT i CIT
	%			%	zł
Gminy miejskie*			Gminy miejskie*		
Sandomierz	65,59	44 048 920	Sandomierz	42,68	28 660 107
Skarżysko-Kam.	60,24	53 602 605	Skarżysko-Kam.	35,29	31 398 505
Ostrowiec Święt.	57,12	81 130 708	Starachowice	33,49	37 327 636
			Ostrowiec Święt.	33,27	47 261 788
Starachowice	54,50	60 738 479			
Gminy miejsko-wiejskie			Gminy miejsko-wiejskie		
Połaniec	72,09	26 486 365	Połaniec	46,68	17 152 402
Ożarów	64,43	18 244 783	Ożarów	41,57	11 772 201
Końskie	54,19	37 357 418	Końskie	32,17	22 180 799
...			...		
Kunów	23,70	4 752 883	Koprzywnica	13,30	1 909 491
Koprzywnica	22,17	3 183 713	Kunów	13,22	2 651 592
Bodzentyn	20,82	4 736 744	Bodzentyn	12,62	2 870 261
Gminy wiejskie			Gminy wiejskie		
Sitkówka-Nowiny	69,85	21 888 822	Sitkówka-Nowiny	55,60	17 423 120
Morawica	48,25	18 694 804	Tuczępy	37,04	3 155 512
Tuczępy	44,17	3 762 961	Morawica	34,50	13 366 477
...			...		
Bieliny	14,49	3 190 959	Nowa Słupia	8,25	1 902 996
Mniów	14,28	2 724 122	Mniów	7,98	1 521 628
Pawłów	13,75	4 194 562	Pawłów	7,05	2 151 697

* Bez części gminnej budżetu miasta Kielce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR.

Dochody własne stanowiły w badanym roku od 14% (gm. wiejska Pawłów) do 72% (gm. miejsko-wiejska Połaniec) dochodów ogółem. Największa rozpiętość wskaźników udziałów występowała w gminach wiejskich (5 razy), następnie w miejsko-wiejskich (3,5 razy), a najmniejsza – w gminach miejskich (1,5 raza).

Dochody własne po odliczeniu udziałów w PIT i CIT (przez ustalony sposób obliczania i dużą odporność na wpływ JST przypominających raczej subwencję) stanowiły już tylko od 7% (ta sama gm. Pawłów) do 56% (gm. wiejska Sitkówka-Nowiny) dochodów ogółem. Natomiast rozpiętość wskaźników – zbliżona do poprzednich dla gmin miejskich i miejsko-wiejskich – w gminach wiejskich wzrosła do 8 razy.

W obu przedstawionych sytuacjach najwyższe wskaźniki wystąpiły w gminach niebędących miastami, lecz mających na swym terenie duże zakłady przemysłowe (m.in. elektrownię i cementownię).

Dalszą analizę przeprowadzono według źródeł dochodów uszeregowanych stosownie do możliwości wpływu JST na ich wielkość (por. np. [Fiscal... 2002; Turala

2006, s. 569-579]). Są to kolejno: dochody z majątku i wpływy z usług, ważniejsze podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa oraz subwencja i dotacje z budżetu państwa.

Trwałą podstawą gospodarki JST i przez to ich samodzielności dochodowej jest majątek komunalny. Służy on zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej, a przy tym może być źródłem różnego rodzaju dochodów. Wprawdzie dochody te nie stanowią zwykle istotnej pozycji w gminnych budżetach, jednak to na ich wielkość gmina ma stosunkowo największe możliwości oddziaływania. To samo dotyczy wpływów z usług świadczonych przez gminę, jednakże ich wielkość zależy w dużym stopniu od przyjętego modelu świadczenia tychże usług (np. jednostki lub zakłady budżetowe, spółki gminne lub podmioty prywatne). Dochody z majątku i wpływy z usług przedstawiono łącznie w tab. 2.

Tabela 2. Dochody z majątku i wpływy z usług oraz ich udział w dochodach ogółem gmin woj. świętokrzyskiego w 2007 r.

Gmina	Udział w dochodach ogółem	Dochody z majątku		Wpływy z usług	
	%	%	zł	%	zł
Gminy miejskie*					
Sandomierz	9,34	5,67	3 809 580	3,67	2 465 815
Skarżysko-Kamienna	9,15	8,84	7 866 682	0,31	278 984
Ostrowiec Świętokrzyski	5,24	3,15	4 468 713	2,10	2 978 177
Starachowice	4,82	3,94	4 396 358	0,88	977 517
Gminy miejsko-wiejskie					
Chmielnik	9,69	8,23	2 162 015	1,46	383 860
Opatów	6,64	6,30	1 387 481	0,34	75 987
Połaniec	4,28	3,16	1 159 200	1,13	413 523
...					
Zawichost	1,24	1,02	101 635	0,22	21 960
Kunów	0,88	0,62	125 155	0,25	50 617
Bodzentyn	0,34	0,20	45 464	0,14	31 198
Gminy wiejskie					
Morawica	10,63	10,02	3 881 785	0,61	235 302
Łonów	5,81	5,59	840 808	0,22	32 506
Kije	5,47	5,43	765 419	0,04	5 015
...					
Oleśnica	0,22	0,22	17 023	0,00	0
Górno	0,17	0,15	41 611	0,01	4 053
Sadowie	0,09	0,09	6 394	0,00	275

* Bez części gminnej budżetu miasta Kielce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR.

Dochody z majątku w każdej z podanych gmin przeważały nad wpływami z usług, choć w różnym stopniu. Największe łączne wskaźniki były zbliżone dla

gmin o różnym statusie (9-11%). Rozpiętość wewnątrz grupy gmin miejskich nie była duża (2 razy), natomiast w przypadku gmin miejsko-wiejskich wyniosła 29 razy, a wiejskich – aż 118 razy.

Spośród kilkunastu źródeł dochodów o charakterze podatkowym (podatków i niektórych opłat), na które gminy mają stosunkowo duże możliwości oddziaływania, największe znaczenie ma podatek od nieruchomości. W tabeli 3 podano dochody z tegoż podatku, a także z podatku od środków transportowych (gdzie gmina ma podobne uprawnienia) i z podatku rolnego. W stosunku do tego ostatniego możliwości gminy są niewielkie, jednak jest to podatek, który (sądząc po nazwie) powinien być znacznym źródłem dochodów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.

Tabela 3. Dochody z podatków od nieruchomości, od środków transportowych i rolnego oraz ich udział w dochodach ogółem gmin woj. świętokrzyskiego w 2007 r.

Gmina	Udział w dochodach ogółem	Podatek					
		od nieruchomości		od środków transportu		rolny	
		%	zł	%	zł	%	zł
Gminy miejskie*							
Starachowice	19,73	18,80	20 957 186	0,90	999 513	0,03	28 108
Skarżysko-Kam.	19,64	18,84	16 764 658	0,68	609 391	0,11	98 493
Sandomierz	19,54	16,34	10 974 008	2,07	1 389 690	1,13	759 373
Ostrowiec Święt.	18,98	17,84	25 345 198	1,08	1 527 350	0,06	80 991
Gminy miejsko-wiejskie							
Połaniec	37,87	37,07	13 619 049	0,57	210 412	0,23	82 866
Ożarów	36,41	32,89	9 313 986	1,10	311 524	2,42	685 811
Małogoszcz	24,11	22,14	6 016 668	1,58	429 140	0,39	106 738
...							
Bodzentyn	8,48	5,27	1 198 152	1,25	284 215	1,96	445 993
Kunów	8,41	6,66	1 335 095	0,37	73 478	1,39	278 625
Koprzywnica	7,33	3,76	539 288	0,56	80 481	3,02	433 044
Gminy wiejskie							
Sitkówka-Nowiny	42,82	41,81	13 102 465	0,92	289 031	0,08	26 003
Tuczepy	32,90	30,31	2 581 893	0,34	28 878	2,25	191 936
Wojciechowice	18,34	9,49	859 060	1,45	131 526	7,40	670 432
...							
Słupia (Konecka)	4,45	2,55	184 707	0,45	32 566	1,46	105 774
Mniów	4,35	3,11	594 167	0,72	138 142	0,51	97 486
Smyków	4,24	3,28	308 760	0,55	51 488	0,41	38 753

* Bez części gminnej budżetu miasta Kielce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR.

Najwyższe (łącznie) wskaźniki dla omawianych trzech podatków wystąpiły w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, lecz dzięki wysokim udziałom podatku od nieruchomości. Ta nietypowa sytuacja jest wynikiem działających na terenie tych

gmin dużych zakładów przemysłu cementowego, wapienniczego, energetycznego i chemicznego. Podatek rolny był znaczny tylko w jednej z podanych tu gmin, Wojciechowice, zajmującej żyzne tereny w powiecie opatowskim. Rozpiętości wewnątrz poszczególnych grup gmin nie były tak duże, jak w poprzednim przypadku: dla miejsko-wiejskich i wiejskich wyniosły odpowiednio 5 i 10 razy, a w gminach wiejskich wskaźnik udziału był prawie taki sam.

Tabela 4. Dochody z podatku od czynności cywilnoprawnych i opłaty skarbowej oraz ich udział w dochodach ogółem gmin województwa świętokrzyskiego w 2007 r.

Gmina	Udział w dochodach ogółem	Podatek od czynności cywilnoprawnych		Opłata skarbowa	
	%	%	zł	%	zł
Gminy miejskie*					
Ostrowiec Świętokrz.	2,92	1,99	2 820 458	0,93	1 321 021
Starachowice	2,52	1,56	1 742 940	0,96	1 069 976
Sandomierz	2,45	1,60	1 074 095	0,85	570 180
Skarżysko-Kamienna	2,10	1,29	1 146 230	0,81	720 698
Gminy miejsko-wiejskie					
Końskie	3,56	1,30	897 617	2,26	1 560 081
Staszów	3,18	1,06	509 570	2,12	1 016 130
Opatów	2,66	1,01	221 580	1,66	365 449
...					
Połaniec	0,64	0,55	203 893	0,08	31 052
Koprzywnica	0,57	0,40	57 357	0,17	24 903
Osiek	0,42	0,32	64 152	0,10	20 643
Gminy wiejskie					
Lipnik	2,94	2,71	280 480	0,22	23 086
Maslów	1,68	1,51	290 261	0,16	31 083
Tuczępy	1,64	1,47	125 217	0,17	14 432
...					
Gnojno	0,44	0,27	25 859	0,17	16 190
Nowa Słupia	0,41	0,30	68 672	0,11	26 178
Łopuszno	0,33	0,23	49 287	0,09	20 127

^a Bez części gminnej budżetu miasta Kielce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR.

Gminy otrzymują również dochody z różnego rodzaju opłat, jednakże nie stanowią one istotnej pozycji w ich budżetach. Poza wyjątkowymi sytuacjami spowodowanymi specyfiką danej gminy (np. działalność górnicza i związana z nią opłata eksploatacyjna) stosunkowo istotną opłatą, występującą wszędzie, jest opłata skarbowa. W tabeli 4 podano dane dotyczące tej właśnie opłaty oraz – wywodzącego się z niej – podatku od czynności cywilnoprawnych. W obu przypadkach gmina nie ma żadnego bezpośredniego wpływu na wielkość dochodów, co najwyżej niewielki wpływ na wielkość bazy; oba źródła łącznie wyrażają w pewien sposób aktywność, także ekonomiczną, jej mieszkańców i firm.

Dane potwierdzają niewielkie znaczenie obu źródeł dochodów w budżetach badanych gmin. Najwięcej wazyły one w dwóch gminach miejsko-wiejskich (Końskie i Staszów) oraz w gminie wiejskiej Lipnik, jednocześnie jednak w obu tych grupach wystąpiła największa rozpiętość wskaźników, odpowiednio 8,5 i 9 razy (wobec 1,5 raza dla gmin miejskich).

Ze względu na niską ogólną wydajność podatków i opłat samorządowych oraz innych źródeł lokalnych gminom (i pozostałym JST) przyznano udziały we wpływach z dwóch państwowych podatków dochodowych: od osób fizycznych i od osób prawnych, pochodzących z danego terenu. Gmina nie ma wprawdzie bezpośredniego wpływu na wielkość tych udziałów, jednak może w pewnym stopniu oddziaływać na wielkość bazy podatkowej, przyciągając firmy oraz mieszkańców z innych gmin. Znaczenie obu udziałów w dochodach gmin województwa świętokrzyskiego przedstawia tab. 5.

Tabela 5. Dochody z udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa oraz ich udział w dochodach ogółem gmin województwa świętokrzyskiego w 2007 r.

Gmina	Udział w dochodach ogółem	Udziały			
		w PIT		w CIT	
		%	zł	%	zł
Gminy miejskie*					
Skarżysko-Kamienna	24,95	23,68	21 068 512	1,28	1 135 588
Ostrowiec Świętokrz.	23,84	21,90	31 103 045	1,95	2 765 875
Sandomierz	22,92	21,04	14 132 379	1,87	1 256 434
Starachowice	21,01	19,99	22 278 723	1,02	1 132 119
Gminy miejsko-wiejskie					
Połaniec	25,40	14,72	5 407 409	10,69	3 926 555
Ozarów	22,86	13,31	3 768 469	9,55	2 704 113
Busko-Zdrój	22,13	20,87	13 757 392	1,26	828 640
...					
Osiek	6,86	6,49	1 304 083	0,38	75 430
Działoszyce	6,84	6,78	679 093	0,06	6 198
Skalbmierz	5,65	5,62	797 396	0,03	4 262
Gminy wiejskie					
Zagnańsk	17,33	17,18	4 191 326	0,15	36 641
Masłów	17,24	16,88	3 237 211	0,36	69 528
Miedziana Góra	16,51	16,34	3 159 437	0,16	31 692
...					
Kije	4,82	4,81	677 604	0,01	1 365
Łagów	4,33	4,26	729 681	0,08	12 871
Imielno	4,20	4,16	378 379	0,04	3 378

* Bez części gminnej budżetu miasta Kielce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR.

Udziały w PIT i CIT dostarczyły od 4% do ¼ dochodów, najczęściej do budżetów przemysłowych gmin: miejsko-wiejskiej Połaniec i miejskich Skarżysko-Kamienna i Ostrowiec Świętokrzyski. Poza tym, również dzięki rozwiniętemu przemysłowi, dwie gminy miejsko-wiejskie: Połaniec i Ożarów, miały wyjątkowo wysokie wskaźniki dotyczące CIT. Rozpiętość wskaźników nie była duża: w grupie gmin miejsko-wiejskich i wiejskich wyniosła odpowiednio 4,5 i 4 razy, a w miejskich udział był prawie taki sam.

Ostatnia wyróżniona tu grupa dochodów to transfery z budżetu państwa, przekazywane gminom w postaci subwencji i dotacji (tab. 6). Oba źródła są podobne do opisanych wyżej udziałów w tym sensie, że ich wysokość też w pewnym stopniu zależy od danej JST. O ile jednak udziały w PIT i CIT odzwierciedlają aktywność

Tabela 6. Dochody z subwencji i dotacji oraz ich udział w dochodach ogółem gmin województwa świętokrzyskiego w 2007 r.

Gmina	Udział w dochodach ogółem	Subwencja ogólna		Dotacje celowe	
		%	zł	%	zł
Gminy miejskie*					
Ostrowiec Świętokrz.	39,47	20,88	29 653 426	18,59	26 411 884
Starachowice	39,22	18,68	20 817 888	20,54	22 891 938
Skarżysko-Kamienna	38,23	17,91	15 932 420	20,32	18 080 360
Sandomierz	28,36	16,16	10 855 235	12,19	8 187 463
Gminy miejsko-wiejskie					
Bodzentyn	78,86	55,05	12 524 095	23,81	5 416 657
Koprzywnica	77,58	48,66	6 986 341	28,92	4 152 192
Kunów	73,58	44,21	8 865 869	29,37	5 888 448
...					
Busko-Zdrój	41,51	22,31	14 708 380	19,20	12 652 797
Ożarów	35,36	18,48	5 232 539	16,88	4 778 932
Połaniec	27,43	16,90	6 210 704	10,53	3 868 268
Gminy wiejskie					
Mniów	85,57	59,92	11 431 218	25,65	4 893 903
Pawłów	85,46	56,70	17 296 155	28,76	8 772 124
Oksa	85,00	58,16	5 862 755	26,85	2 706 388
...					
Kije	52,16	35,87	5 055 120	16,29	2 295 908
Morawica	44,02	26,61	10 310 429	17,41	6 747 133
Sitkówka-Nowiny	27,30	19,90	6 236 526	7,40	2 319 983

* Bez części gminnej budżetu miasta Kielce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR.

gminy, głównie w sferze gospodarczej, o tyle subwencje i dotacje – przynajmniej ich część – stanowią wyrównanie skutków jej (zasłużonej lub nie) niemocy lub/i nieporadności. Wielkość obu transferów świadczy zatem o stopniu uzależnienia danej JST od państwa.

Oba źródła stanowiły istotną pozycję w budżetach wszystkich badanych gmin, z tym że najwięcej znaczyły w grupie gmin wiejskich (do 86%) i miejsko-wiejskich (do 79%). Jednocześnie to w tych grupach wystąpiły wskaźniki najniższe: w gminie Sitkówka-Nowiny i w gminie Połaniec; w obu przypadkach przyczyną był dobrze rozwinięty przemysł, dostarczający dochodów zaliczanych do własnych. Ogólnie rozpiętość wskaźników nie była duża i wynosiła dla obu wymienionych grup gmin ok. 3 razy, a dla gmin miejskich – 1,5 raza.

3. Wnioski

Przedstawione wyniki analizy upoważniają do sformułowania kilku wniosków:

1. Największą stabilnością każdej z analizowanych grup dochodów odznaczały się gminy miejskie; rozpiętość wszystkich wskaźników udziałów w dochodach ogółem wahała się tam między 1,5 i 2, podczas gdy dla gmin miejsko-wiejskich między 3 i 29, a dla wiejskich między 3 i 118.

2. W gminach miejsko-wiejskich i wiejskich największe wielkości udziałów analizowanych grup dochodów własnych miały te oparte na gospodarce innej niż rolna oraz leżące w sąsiedztwie Kielc. Odwrotna sytuacja wystąpiła tylko w odniesieniu do dochodów z tytułu subwencji i dotacji, gdzie zdecydowanie przodowały typowe gminy wiejskie.

3. Najmniejsze różnice, jeśli chodzi o rolę w tworzeniu budżetów, wykazały dochody z subwencji i dotacji, głównie – jak się wydaje – dzięki części oświatowej subwencji, przyznawanej według przeliczeniowej liczby uczniów gminom zarówno bogatym, jak i biednym.

4. Spośród dochodów własnych, w całości również dość równomiernie rozłożonych (rozpiętość wskaźników 1,5-5), największe różnice dotyczyły dochodów z majątku i wpływów z usług (rozpiętość 2-118), czyli źródeł typowych dla miast.

Powyższe wnioski wskazują wyraźnie, iż obecny system dochodów gmin daje zdecydowanie większe możliwości gromadzenia różnych rodzajów dochodów własnych gminom nierolniczym, tym samym dając im właśnie szansę na uzyskanie – ograniczonej wprawdzie przepisami – większej samodzielności dochodowej.

Literatura

Bury P., Dziekański P., *Samodzielność finansowa północnych gmin województwa świętokrzyskiego pod kątem możliwości finansowania rozwoju*, [w:] *Jednostki samorządu terytorialnego w procesie rozwoju regionalnego w zintegrowanej Europie*, J. Kot (red.), UJK, Kielce 2008, s. 236-247.

- Bury P., *Zasadność istnienia samorządowych powiatów i województw w aspekcie finansowym*, [w:] *Finansowe aspekty rozwoju lokalnego i regionalnego u progu XXI wieku. Doświadczenia i perspektywy*, cz. I, Zeszyty Naukowe nr 15, WSZiF, Wrocław 2003, s. 97-111.
- Denek E. (red.), *Samodzielność samorządu terytorialnego w Polsce*, Zeszyty Naukowe nr 7, AE, Poznań 2001b.
- Denek E., *Płaszczyzny rozpatrywania samodzielności samorządu terytorialnego*, [w:] *Samodzielność samorządu terytorialnego w Polsce*, E. Denek (red.), Zeszyty Naukowe nr 7, AE, Poznań 2001a, s. 7-25,
- Europejska Karta Samorządu Lokalnego sporządzona w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.*, DzU 1994, nr 124, poz. 607.
- Fiscal Design Surveys across Levels of Government. Taxation*, Tax Policy Studies nr 7, OECD, 2002.
- Guziejewska B., *Kontrowersje w ocenie niezależności finansowej samorządu terytorialnego*, „Samorząd Terytorialny” 2005 nr 7-8, s. 62-72.
- Kornberger-Sokołowska E., *Decentralizacja finansów publicznych a samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego*, Liber, Warszawa 2001.
- Kosek-Wojnar M., *Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego w sferze wydatków*, Zeszyty Naukowe nr 4, WSE, Bochnia 2006, s. 75-88.
- Kosek-Wojnar M., Surówka K., *Finanse samorządu terytorialnego*, WAE, Kraków 2002.
- Regulski J., *Samorząd III Rzeczypospolitej. Koncepcje i realizacja*, Warszawa 2000.
- Turała M., *Spójność systemu finansowania jednostek samorządu terytorialnego a ich autonomia finansowa*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, D. Strahl (red.), Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1124, AE, Wrocław 2006, s. 569-579.

REVENUE INDEPENDENCE OF ŚWIĘTOKRZYSKIE VOIVODESHIP'S MUNICIPALITIES

Summary: Financial autonomy of local government is one of the features of its autonomy in general. It consists of revenue and expenditure independence. Revenue autonomy can be examined by comparing relations of different groups of income of a given unit to its total income, according to the influence a local government unit can exert on the income source. The presented analysis covers all communes of Świętokrzyskie voivodeship, without Kielce, the only town of both gmina and powiat levels, i.e. 4 urban, 71 rural and 26 mixed communes. The selection of the income groups, their contents as well as omitting the town of Kielce was imposed by the set of data published in the Regional Data Bank of the Polish Central Statistical Office.